

J. de Veer

Med. No. 315

DE GEVOLGEN VAN DE UNIFORMERING VAN DE BTW-TARIEVEN
VOOR AGRARISCHE PRODUCTIE, VERWERKING EN AFZET

SIGN: L27-315
EX. NO: A
MLV: 8449128

November 1984

Landbouw-Economisch Instituut

REFERAAT

DE GEVOLGEN VAN DE UNIFORMERING VAN DE BTW-TARIEVEN VOOR AGRARISCHE VERWERKING, PRODUCTIE EN AFZET

de Veer, J.

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1984

41 p., tab., bijl.

Berekening van de gevolgen van een eventuele verhoging van het BTW-tarief voor agrarische produkten.

Een verminderde binnenlandse afzet zal voor de meeste produkten geen grote invloed hebben op de totale afzet en op de opbrengstprijis. Een uitzondering vormen enkele sectoren waarin het Nederlandse aanbod op de exportmarkten een belangrijke positie inneemt: vooral groenten, fruit en produkten van sierteelt en intensieve veehouderij.

De daling van de produktiewaarde door de noodzakelijke prijsaanpassing met het oog op het in stand houden van de afzet in binnen- en buitenland wordt voor deze sectoren geraamd op 277 miljoen gulden.

Het vervallen van de landbouwregeling bij de heffing van de BTW zal voor de 80.000 betrokken bedrijven een lastenverzwaring betekenen van ca. 86 miljoen gulden en extra administratiekosten van ca. 30 miljoen gulden.

Agrarische produktie/Agrarische verwerking en afzet/BTW/Landbouwregeling/Nederland.

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Inhoud

Blz.

WOORD VOORAF	5
1. INLEIDING	7
2. DE STIJGING VAN DE BINNENLANDSE AFZETPRIJZEN	8
3. EFFECTEN OP PRODUCENTENPRIJS EN PRODUCENTENINKOMEN VOOR ENKELE AGRARISCHE SECTOREN	11
4. DE BELASTINGDRUK OP DE BINNENLANDSE AGRARISCHE PRODUKTIE	15
BIJLAGEN	
1. Uitwerking van BTW-wijzigingen op landbouw- bedrijven	19
2. Uitwerking van BTW-wijzigingen in de tuinbouw	23
3. De invloed van een uniform BTW-tarief op inkomens- vorming en werkgelegenheid in het bedrijfsleven	27
4. De gevolgen van de uniformering van de BTW-tarieven voor de agrarische produktie en -afzet (markt- effecten)	29

Woord vooraf

In verband met de discussie rond een mogelijke uniformering van de BTW-tarieven heeft het LEI op verzoek van het Ministerie van Landbouw en Visserij de consequenties onderzocht van een verhoging van het BTW-tarief voor agrarische produkten.

De resultaten van deze studie, waaraan werd bijgedragen door verschillende afdelingen van het LEI, zijn oorspronkelijk neergelegd in een door prof.dr.s. J. de Veer samengestelde nota voor het Ministerie van Landbouw en Visserij. Inmiddels bleek voor deze resultaten in bredere kring belangstelling te bestaan. Dit is er de aanleiding toe geweest, de nota nu in de reeks Mededelingen voor een ruimere verspreiding beschikbaar te stellen.

De adjunct-directeur,

A.L.G.M. Bauwens

Den Haag, november 1984

1. Inleiding

De verhoging van het BTW-tarief voor agrarische produkten heeft voor de agrarische sector twee consequenties:

1. De binnenlandse afzetprijzen ondergaan een stijging;
2. De belastingdruk op de binnenlandse agrarische produktie verandert.

Op ieder van deze aspecten zal in de volgende paragrafen nader worden ingegaan.

2. De stijging van de binnenlandse afzetprijzen

De verhoging van het BTW-tarief leidt tot verhoging van de binnenlandse consumptieprijzen en daardoor tot vermindering van de binnenlandse afzet van goederen met een tegenwoordig laag BTW-tarief.

Aangenomen wordt dat de collectieve lastendruk daardoor niet toeneemt. Tegenover de prijsverhoging van de onder het lage tarief vallende goederen staat een prijsverlaging van de hoog getarifieerde goederen. De overblijvende lastenverhoging zal gecompenseerd worden door verlaging van de druk op ander terrein.

Door de verandering van de prijsverhouding zullen verschuivingen in de afzet komen via onderlinge substituties tussen in prijs gestegen en in prijs verlaagde consumptiegoederen.

Met behulp van een vraagmodel dat 53 goederen-categorieën onderscheidt is de verandering in de binnenlandse afzet van de diverse produkten bepaald voor een dergelijke inkomensneutrale prijsverandering.

Verder zijn met behulp van een input-output model de gevolgen daarvan voor de binnenlandse afzet van verschillende landbouwsectoren de voedingsmiddelenindustrie en de overige bedrijven bepaald. Deze zijn afgemeten aan de relatieve vermindering van de binnenlandse afzet en van de daarmee samenhangende toegevoegde waarde en werkgelegenheid van de verschillende sectoren. Daarbij is er van uitgegaan dat de veranderingen in de BTW geen invloed zullen hebben op de netto-marges van de verandering in de BTW-druk volledig worden doorgegeven.

In verband met de aanname van neutraliteit t.o.v. het totale besteedbare inkomen is uitgegaan van een uniform tarief van 14.22%. De veronderstelling is dus dat verdere compenserende maatregelen worden genomen die eenzelfde effect op het inkomen hebben als een verhoging van het uniforme tarief van 14.22 naar 15%.

Gezien het globale karakter kon geen rekening worden gehouden met eventuele effecten op de inkomensverdeling. Op zichzelf bezien zal de tariefwijziging voor de voedingsmiddelen leiden tot drukverzwaring voor de lagere inkomens in verband met het hogere aandeel hiervan in de consumptieve bestedingen, en relatieve drukverlichting van hogere inkomens. Voor het totaal van de tariefuniformering is het effect op de inkomensverdeling wellicht neutraal. Door andere maatregelen van de overheid - o.a. t.a.v. uitkeringen, sociale premies en inkomstenbelasting - kan een nadelig effect op de inkomensverdeling bovendien in principe worden gecompenseerd.

Een overzicht van de consequenties voor de verschillende sectoren is opgenomen in tabel 2.1.

Tabel 2.1 Invloed van tariefwijziging op inkomen en werkgelegenheid

	Inkomen		Werkgelegenheid 1000 manjaar
	mln.gld. (prijspeil 1975)	%	
Totaal bedrijven	+8	(0)	-0,25
Landbouw	-99	(-1,2)	-2,9
Voeding, genotmiddelen	-66	(-0,9)	-1,8
Overige bedrijven	+173	(+0,1)	+4,5
akkerbouw	-17	(-0,9)	
melkvee	-40	(-1,4)	
mestvee, kalveren	-7	(-2,6)	
varkens	-6	(-0,7)	
pluimvee	-1	(-0,7)	
groenten (glas + open grond)	-10	(-1,0)	
bloemen	-9	(-1,3)	
bomen	-2	(-1,2)	
fruit	-4	(-2,1)	

Voor een uitvoeriger specificatie van de bedragen en verdere toelichting wordt verwezen naar bijlage 3.

Ten aanzien van de uitkomsten van de berekeningen moeten enkele opmerkingen worden gemaakt, die in feite het belang van deze uitkomsten sterk relativeren.

- a. De modelberekeningen zijn gebaseerd op vaste input- output- verhoudingen. Er is dus voor elke sector verondersteld dat het gebruik van uit import en andere sectoren afkomstige goederen en het sectorinkomen evenredig veranderen met de totale afzet. Gezien het vaste karakter van een deel van de kosten - met name de capaciteitskosten - is dat op korte termijn niet volledig het geval. Ook zal de aanpassing van de arbeidsbezetting aan verandering in de werkgelegenheid althans op korte termijn niet volledig zijn. Verder is er geen rekening gehouden met de technische ontwikkeling.
- b. Er is - afgezien van de directe invloed van de verandering in BTW-tarieven - geen rekening gehouden met de mogelijke invloed op de afzetprijzen. Daarvoor is ook van belang hoe de totale afzet reageert en welke invloed een verandering in de binnenlandse afzet heeft op de totale afzet en op de prijsvorming. Voor de meeste agrarische produkten - incl. de verwerkte produkten - geldt dat een verandering in de binnenlandse afzet een verwaarloosbare invloed heeft op de totale afzet en op de opbrengstprijzen. Voor de zware marktorderingsprodukten worden prijs en afzetmogelijkheden bepaald door het markt- en prijs-

beleid van de EG. Voor de meeste andere produkten hebben kleine verschuivingen tussen de Nederlandse binnenlandse afzet en de export geen invloed van betekenis op de prijsvorming in de gemeenschappelijke markt waarvan de prijzen vrijwel volledig afhankelijk zijn. De verminderde binnenlandse afzet zal in die gevallen ook vrijwel zonder verdere consequenties kunnen worden gecompenseerd door grotere afzet op andere markten (export, interventieaankopen, etc.) zonder dat prijsconcessies van betekenis nodig zijn. Bedrijven die sterk zijn georiënteerd op de binnenlandse markt zullen daarbij echter wel geconfronteerd worden met vermindering van afzetmogelijkheden, andere bedrijven zullen daarentegen vaak hun omzet kunnen vergroten via grotere export van (verwerkte) produkten van de Nederlandse landbouw. Een uitzondering vormen enkele sectoren waar verandering van de Nederlandse binnenlandse afzet wel invloed van betekenis heeft op de prijsvorming omdat een groter Nederlandse aanbod op exportmarkten de prijsvorming beïnvloedt. Wat de zuiver agrarische sectoren betreft gaat het vooral om groenten, fruit, sierteeltprodukten en de produkten van de intensieve veehouderij. Ook voor bedrijven op het terrein van agrarische verwerking en afzet kan dat zich voordoen. Op deze consequenties zal in de volgende paragraaf worden ingegaan. Voor een belangrijk deel van de landbouw kan er echter van worden uitgegaan dat de vermindering van de binnenlandse consumptie kan worden gecompenseerd door grotere export of afzet op andere markten zonder dat dit invloed van betekenis heeft op de netto-opbrengstprijs voor de Nederlandse landbouw en agrarische industrie. De berekende effecten op binnenlandse afzet en daarmee verbonden inkomen en werkgelegenheid worden in dat geval dus vrijwel volledig gecompenseerd door vergroting van de afzet op andere markten zonder dat prijsconcessies van betekenis nodig zijn.

3. Effecten op producentenprijs en producenteninkomen voor enkele agrarische sectoren

De omvang van de prijsverlaging die nodig is om de vermindering van het binnenlands verbruik als gevolg van de verhoging van de BTW-tarieven te compenseren hangt af van de marktsituatie. Naarmate de binnenlandse vraag inelastischer is zal de vermindering van de binnenlandse afzet als gevolg van BTW-verhoging geringer zijn en naarmate het exportaandeel in de totale afzet groter is en de exportvraag elastischer zal de voor handhaving van de afzet vereiste prijsverlaging geringer zijn. Voor de onderzochte sectoren - waarin met uitzondering van fruit het exportsurplus groter is dan de binnenlandse afzet - wordt, gegeven het exportaandeel, de omvang van de prijsaanpassing die vereist is om de vermindering van het binnenlands verbruik als gevolg van de tariefverhoging op te vangen, vrijwel geheel bepaald door de verhouding tussen de prijselasticiteiten van de binnenlandse vraag en van de exportvraag. Een evenredige verhoging of verlaging van beide elasticiteiten heeft nauwelijks invloed op het resultaat.

De exportvraag voor het Nederlandse produkt is een resultante van de vraag en het niet-Nederlandse aanbod op de Nederlandse exportmarkten. De exportvraag is daardoor in het algemeen prijselastischer dan de binnenlandse vraag. Als het Nederlandse aandeel in het totale aanbod op de buitenlandse markten klein is zal de vraag zelfs vrijwel volkomen elastisch zijn. Als het aanbod volledig uit Nederland wordt geleverd is de prijselasticiteit van de exportvraag gelijk aan de prijselasticiteit van de binnenlandse vraag in het betreffende land van bestemming. De onderzochte produkten namen een tussenpositie in tussen deze extremen. De berekeningen in deze paragraaf zijn zowel voor de binnenlandse vraag als voor de exportvraag gebaseerd op partiële elasticiteiten die zijn bepaald op grond van consumenten panelgegevens of op tijdreeksanalyse van prijs en afzetvolume. Deze partiële prijselasticiteiten zijn in het algemeen hoger dan de elasticiteiten die zijn bepaald met het algemeen evenwichtsmodel, waarop de berekeningen in de vorige paragraaf zijn gebaseerd. De oorzaak hiervan is dat de substitutie-effecten en inkomenseffecten in het algemene evenwichtsmodel vollediger zijn verwerkt. Dit kan tot gevolg hebben dat bij gebruik van de partiële elasticiteiten de omvang van de vermindering van de binnenlandse vraag wordt overschat. Aangezien echter bij de schatting van de prijselasticiteit van de exportvraag dezelfde aanpak is gevolgd en de uitkomsten vooral afhankelijk zijn van de verhouding tussen beide elasticiteiten heeft deze overschatting waarschijnlijk geen effect op de uitkomst. Om de gevoeligheid van de uitkomsten voor deze elasticiteitsverhouding na te gaan zijn echter ook berekeningen uitgevoerd waarbij de prijselasticiteit

van de binnenlandse vraag is gesteld op het gemiddelde van de uitkomst van het algemeen evenwichtsmodel en de partiële benadering. Dat leidt uiteraard tot een geringere omvang van de noodzakelijke prijsaanpassing en een geringer effect op het producenteninkomen. De uitkomsten van laatstgenoemde berekening zijn als uitgangspunt genomen voor de schatting van de effecten van de BTW-verhoging, terwijl het verschil met de uitkomsten van de eerstgenoemde berekening is gepresenteerd als indicatie voor de afwijking naar boven of beneden als gevolg van de onzekerheid omtrent de verhouding tussen de prijselasticiteiten van de binnenlandse vraag en de exportvraag.

Voor de intensieve-veehouderijsectoren was de afwijking van zo weinig betekenis dat daarvoor volstaan is met één berekening. Voor een gedetailleerd overzicht van de berekeningen en de uitkomsten wordt verwezen naar bijlage 4. De belangrijkste resultaten zijn hieronder samengevat. Daarbij is ervan uitgegaan dat de handels- en bewerkingsmarges (excl. BTW) een vast percentage zijn van de producentenprijs (excl. BTW) en er derhalve margeverlies optreedt als gevolg van de prijsverlaging en ook handel en verwerking worden geconfronteerd met een opbrengstvermindering.

De noodzakelijke prijsaanpassing leidt voor de onderzochte sectoren tot een totaalverlies aan produktiewaarde van 277 miljoen gulden en tot voor sommige sectoren aanmerkelijke inkomensdalingen. Het uitgangspunt daarbij is dat de produktie op korte termijn niet wordt aangepast. Op langere termijn zal het aanbod worden aangepast aan de lagere prijzen door beëindiging, inkrimping of geringere uitbreiding van de produktie op de bedrijven. Voor de groenteteelt onder glas zal volgens modelberekeningen bij een prijsverlaging van 2,4% na vier jaren het inkomen met 13% zijn gedaald, de investeringen met 11% dalen, en de vermogenspositie verzwakken. Het totale glasareaal zal met 3% teruglopen. Het gunstige effect van de produktievermindering op de opbrengstprijs is daarbij buiten beschouwing gebleven zodat hier geen sprake is van een evenwichts situatie.

De verhoging van de BTW zal als gevolg van de verlaging van de prijzen excl. BTW niet volledig doorwerken in de binnenlandse consumentenprijzen. Voor fruit en champignons zal de uiteindelijke prijsverlaging, - die zonder de verlaging van de prijzen excl. BTW ca. 9,5% zou bedragen - nog slechts enkele procenten bedragen en voor de andere sectoren beperkt blijven tot 6 à 9% (zie bijlage 4, blz.31, tabel 4).

Uitgaande van vaste procentuele handels- en verwerkingsmarges zal de totale handels- en verwerkingsmarge evenredig afnemen met de agrarische produktiewaarde en teruglopen met in totaal ca. 350 miljoen gulden (bijlage 4, blz.32, tabel 5).

Bij een vaste absolute marge zal - gegeven het uitgangspunt van een onveranderd afzetvolume - de totale marge gelijk blijven en de handel en verwerking geen verlies lijden. Dan zal echter een verdere prijsverlaging van de producentenprijzen nodig zijn

Tabel 3.1 Effecten op producentenprijzen, produktiewaarde en inkomens in diverse agrarische sectoren. (Tussen haakjes de afwijking naar boven en beneden bij variatie van de verhouding tussen de prijselasticiteiten van binnenlandse vraag en exportvraag)

Produktietak	Procentuele verlaging producentenprijs (excl. BTW)	Daling van produktiewaarde in mln. gld. (excl. BTW)	Daling van ondernemersinkomen 1)	
			gld./bedr.	%
Snijbloemen	-2,8 (+0,4)	-64,3 (+10,1)	12172	26,2 (+3,8)
Pot- en perkplanten	-3,0 (+0,5)	-27,2 (+ 5)	15336	17,7 (+2,5)
Bloembollen	-0,2 (+0,1)	-1,5 (+ 0,4)	620	1,1 (+0,2)
Boomkwekerij	-2,2 (+0,4)	-7,9 (+ 1,2)	3480	7,0 (+1,2)
Glas en opengrond groenten	-2,4 (+0,5)	-46,1 (+10,5)	6665	22,3 (+4,9)
Fruit	-7,4 (+0,5)	-23,8 (+ 3,8)	13179	21,2 (+0,4)
Champignons	-6,4 (+0,2)	-7,3 (+ 0,4)		
Totaal tuinbouw		-178,1 +41,4		
Varkensvlees	-1,6 -	-77,4 -	5891 2)	22,8 -
Eieren	-0,8 -	-8,5 -	3723 2)	11,9 -
Pluimveevlees	-1,3 -	-13,4		
Totaal		277,4 -		

1) Het gemiddelde ondernemersinkomen van gespecialiseerde bedrijven 1982 (bloembollen, 1981).

2) Arbeidsopbrengst van bedrijfsonderdelen in 1982/83 (leghennen 1981/82).

en de agrarische produktiewaarde nog iets (4 mln. gld.) verder teruglopen, de consumentenprijs iets meer stijgen en nog iets meer moeten worden geëxporteerd. Deze effecten zijn echter gering en vallen binnen de foutenmarge. De verandering in de totale agrarische exportwaarde is een resultante van de stijging van het exportvolume en de daling van de exportprijs. Voor de intensieve veehouderij vallen deze tegen elkaar weg en voor de tuinbouw resulteert een kleine achteruitgang van de exportwaarde.

De beschreven situatie waarbij de vermindering van de binnenlandse afzet als gevolg van de BTW-verhoging moet worden gecompenseerd door verlaging van afzetprijzen excl. BTW of beperking van de produktie en de terugval van de binnenlandse afzet niet zonder prijsconcessies kan worden opgevangen door vergroting van de export, zal zich in meer sectoren voordoen.

Wat de agrarische produktiesectoren betreft, kan nog aardappelen worden genoemd terwijl ook een aantal verwerkende sectoren van de voedingsmiddelenindustrie, naar aangenomen mag worden, in hetzelfde schuitje zitten. Van sector tot sector en van bedrijf tot bedrijf zullen de consequenties verschillen afhankelijk van het exporttaandeel in de totale afzet en de verhouding tussen de prijs-elasticiteiten van de binnenlandse en de buitenlandse vraag voor het produkt van de sector c.q. het bedrijf.

De exporthandel heeft verder nog te maken met de voor-financiering van de grotere BTW-afdrachten in verband met de lengte van de termijn waarna de BTW-restitutie bij export plaatsvindt.

De omzet van levensmiddelenzaken zal voorts door de vermindering van de binnenlandse afzet teruglopen. Daar staat een grotere omzet tegenover van goederen waarvan door de uniformering het BTW-tarief wordt verlaagd, die echter grotendeels buiten het assortiment van de levensmiddelenhandel vallen.

Met name in de grensgebieden kan de omzet van de handel de levensmiddelen door de omkering van de Butterfahrten gevoelig dalen als Nederlandse consumenten hun inkopen in het buitenland gaan doen en buitenlandse klanten door de prijsverhoging van levensmiddelen worden afgeschrikt. Indien 3% van de Nederlandse consumenten een derde van hun levensmiddelen over de grens inkopen en omgekeerd evenveel buitenlanders omgekeerd besluiten in dezelfde omvang af te zien van inkopen in Nederland betekent dat een extra omzetsdaling van 2%. Deze komt in eerste instantie vooral voor rekening van de levensmiddelenzaken in de grensgebieden. Het betekent bovendien een verdere vermindering van de binnenlandse afzet, die moet worden gecompenseerd door vergroting van de export. Deze zal zich dan echter kunnen richten op de gebieden aan de andere zijde van de grens.

4. De belastingdruk op de binnenlandse agrarische productie

Bij de huidige BTW-regeling bestaat voor de meeste agrarische ondernemers de mogelijkheid de landbouwregeling toe te passen en niet te opteren voor ondernemerschap in de zin van de BTW-regeling. In het algemeen zal men alleen voor de ondernemersregeling opteren als de "voordruk" hoger is dan de "nadruk" en men derhalve per saldo een BTW-teruggave heeft gedurende de periode dat men deze minimaal moet toepassen.

Voor de meeste bedrijven is dit niet het geval. Dat betekent dat men enig voordeel heeft van het niet opteren voor ondernemerschap. Dat voordeel bestaat uit de BTW-afdracht - d.w.z. het saldo van "voordruk" en "nadruk" - die men bij opteren zou hebben.

Indien bij uniformering van het BTW-tarief deze optie vervalt en elke ondernemer voor de BTW wordt aangeslagen vervalt dit voordeel. Nu is het niet noodzakelijk dat invoering van het uniforme tarief leidt tot afschaffing van deze optie. Het is denkbaar dat men voor de land- en tuinbouw een tarief van b.v. 10% vaststelt waarbij globaal genomen voor- en nadruk in evenwicht zijn en de grote meerderheid van de ondernemers verkiest niet voor het ondernemerschap te opteren. In dat geval zou de afdracht van de verhoogde BTW voor een belangrijk deel naar de handel en verwerking worden doorgeschoven. Deze zouden dan over hun inkopen uit de agrarische sector slechts het lage agrarische tarief in aftrek kunnen brengen en over hun afzet aangeslagen worden voor het volle uniforme tarief.

Deze regeling zal bezwaren hebben. De directe afzet aan consumenten of agrarische bedrijven zou dan een belastingvoordeel opleveren en een sluitende regeling om dit ontgaan van belastingdruk tegen te gaan is gecompliceerd. Dit zou in de praktijk vooral onderlinge leveringen van agrarische produkten binnen de landbouw - veevoer, zaaizaad, etc. - bevoordelen en tot verlegging van handelsstromen kunnen leiden.

Het totale voordeel dat de land- en tuinbouw thans hebben voor zover bedrijven de landbouwregeling toepassen vervalt echter als alle agrarische ondernemers - boven de minimumgrens van kleine ondernemers - BTW-plichtig worden.

Een overzicht van deze consequentie voor akkerbouw en veehouderij is gegeven in bijlage 1 en voor de tuinbouwbedrijven in bijlage 2.

Wat betreft de vermindering van de belasting is daarbij de regeling van art. 25 toegepast. Deze regeling heeft enkele merkwaardige consequenties die in de praktijk bezwaren zullen opleveren zoals uit onderstaand overzicht blijkt.

Tabel 4.1 Verloop van belastingdruk en marginale belasting bij stijging van de BTW-grondslag

BTW-grondslag	BTW (15%)	Aftrek	Saldo	Marginaal percentage
13667	2050	2050		
15000	2250	2050	200	15%
16666	2500	2050	450	15%
20000	3000	1150	1850	30%
20000	3900	250	3650	30%
27666	4150	-	4150	15%
30000	4500	-	4500	15%

Over het traject van een BTW-saldo tussen f 2500 en f 4150 (grondslag f 16.666 tot f 27.666) is het marginaaltarief prohibitief hoog. Van een verhoging van de opbrengst door prijsstijging of betere oogst wordt dan 30% belast; een extra-belasting dus van 15%.

De uitkomsten van de berekening van de waarde van het forfait voor de land- en tuinbouw worden samengevat in tabel 4.2.

Tabel 4.2 Berekende waarde van het forfait voor land- en tuinbouw (miljoenen gulden)

	Vervallen van BTW-forfait (landbouwregeling)	Vermindering van afdracht door vrijstelling kleine ondernemers
Akkerbouwbedrijven	22,9	1,4
Rundveehouderijbedrijven	52,3	3,8
Intensieve veehouderijbedrijven	19,4	1,0
Totaal landbouw (76 sbe)	94,6	6,1
Glasbedrijven	-3,5	
Opengroentegroentebedrijven	0,7	
Bloembollenbedrijven	6,8	
Pit- en steenvruchten	-5,4	
Boomkwekerij, vaste planten	1,7	
Champignons	0	
Overige tuinbouwbedrijven	0,1	
Totaal tuinbouw	0,4	2,6
Totaal land- en tuinbouw	95,0	8,7

De in sommige tuinbouwsectoren negatieve bedragen geven aan dat in 1982 een vrij groot aantal bedrijven voordeel zou hebben van de ondernemersregeling. Dat wil niet zeggen dat ze irrationeel handelen omdat men zich voor meer jaren vastlegt. Over de hele periode kan de landbouwregeling voordeliger zijn.

Voor ca. 80.000 land- en tuinbouwbedrijven betekent dat een extra kostenpost van ca. 30 miljoen gulden.

Samenvattend kan dus worden gesteld dat het vervallen van de landbouwregeling voor de ca. 80.000 bedrijven die van deze regeling gebruik maken en niet onder de vrijstellingsregeling vallen een lastenverzwaring betekent van in totaal ca. 86 miljoen gulden en een verhoging van de administratiekosten van ca. 30 miljoen gulden.

Gezien de daling van het belastbaar inkomen met in totaal 116 miljoen gulden, die hieruit resulteert, staat tegenover de verhoging van de opbrengst van de BTW met 86 miljoen gulden door het vervallen van de landbouwregeling een daling van de opbrengst van de inkomstenbelasting en van de premieopbrengst van volksverzekeringen van ca. 35 miljoen. Bovendien zal het betrekken van ca. 80.000 bedrijven meer in de BTW-administratie ook voor de belastingdienst aanmerkelijk hogere kosten van administratie, controle en inning mee brengen.

Men kan zich dan ook afvragen of de netto-stijging van de opbrengst van belastingen en premies volksverzekering van ca. 50 miljoen niet duur betaald wordt met een verhoging van de administratiekosten met ca. 30 miljoen gulden en de verhoging van de kosten van administratie, controle en inning door de belastingdienst.

Bijlagen

Bijlage 1 Uitwerking van BTW-wijzigingen op landbouwbedrijven

1. Op basis van de boekhoudbedrijven landbouw (bedrijven met meer dan 76 sbe) kan geschat worden hoeveel bedrijven geopteerd hebben voor het ondernemerschap m.b.t. de BTW: dit zijn er ca. 6600, voor het merendeel rundveehouderijbedrijven. Daarnaast zijn ca. 1500 bedrijven verplicht ondernemer - een situatie die vooral in de rundveehouderij en de intensieve veehouderij voorkomt.
2. De bedrijven (met meer dan 76 sbe) die onder de landbouwregeling vielen zouden in 1982/83 naar schatting f 95 miljoen aan BTW hebben moeten afdragen als ze BTW-plichtig geweest waren. Deze berekening heeft plaats gevonden door (met het CIV-programma voor de EG-boekhouding) zo goed mogelijk de BTW over opbrengsten en kosten te ramen met de voor de diverse posten toepasselijke percentages. Per bedrijf was in 1982/83 de BTW over de omzet ca. f 1500 hoger dan over de kosten.
3. Als voor alle posten een uniform 15% tarief zou hebben gegolden dan zou het verschil per bedrijf voor deze landbouwregelaars ca. f 12.000 hebben bedragen. (Geaggregeerd f 775 miljoen). Daarbij is dus impliciet uitgegaan van onveranderd prijsniveau en bedrijfsbeheer. De investeringen lagen in 1982/83 op een normaal niveau.
4. Van alle bedrijven (incl. de bedrijven met de ondernemers-status) zou ca. 6% BTW terug ontvangen (grotendeels intensieve veehouderijbedrijven) en 9% minder dan f 4150 af moeten dragen (regeling kleine ondernemers).

Tabel 1

Bedrijfstype 1)	Akkerbouw	Rundvee- houderij	Veel intensieve veehouderij	Totaal
Boekjaar: 1982/83, bedrijven 76 sbe en meer				
Situatie t.a.v. BTW 2) verplicht bedrijven met onder- nemerregeling op verzoek	310(3)	580(6)	600(10)	1490(19)
bedrijven met land- bouwregeling	210(7)	4310(66)	2070(37)	6590(110)
Van bedrijven met landbouwregeling	12600(295)	37310(475)	13290(195)	63200(965)
(per bedrijf):				
BTW over omzet	f 12.009,-	f 13.178,-	f 23.576,-	f 15.131,-
BTW over lopende aankopen	- 8.087,-	- 9.952,-	- 19.435,-	- 11.574,-
BTW over inves- teringen	- 2.105,-	- 1.825,-	- 2.678,-	- 2.060,-
Saldo BTW (forfait)	f 1.818,-	f 1.401,-	f 1.463,-	f 1.497,-
Geaggreerd (mln. gld.)	22,9	52,3	19,4	94,6
Idem bij 15% tarief 3)				
BTW over omzet:	f 38.230,-	f 41.950,-	f 75.051,-	f 48.169,-
BTW over lopende aankopen	- 20.882,-	- 26.982,-	- 59.735,-	- 32.653,-
BTW over investeringen	- 4.137,-	- 3.008,-	- 3.277,-	- 3.290,-
Saldo BTW (af te dragen)	f 13.210,-	f 11.961,-	f 12.039,-	f 12.226,-
Geaggreerd (mln. gld.)	166,4	446,3	160,0	772,7
Aantal bedrijven met minder dan f 4.150,- BTW	2.000	4.010	2.800	7.010

- 1) Akkerbouw en rundveehouderij inclusief gemengd-overwegend akkerbouw resp. rundveehouderij.
- 2) Tussen haakjes: aantal steekproefbedrijven.
- 3) Bij gelijkblijvend prijsniveau en bedrijfsbeheer.

Tabel 2. Spreiding (%) van bedrijven naar BTW saldo bij 15% tarief van alle bedrijven

	Akkerbouw	Rundvee- houderij	Veel intensieve veehouderij	Totaal
BTW saldo:				
Tot 0 (teruggave)	3	4	13	6
0 - 2500 (kl.ondern.)	6	2	2	3
2500 - 4150 (idem)	7	6	8	6
4150 - 7500	17	18	11	16
7500 - 15000	35	39	31	36
15000 - 25000	18	23	24	22
25000 en meer	14	9	12	11
	100	100	100	100

Tabel 3. Vermindering van de BTW-afdracht voor alle landbouwbedrijven (groter dan 76 sbe) op grond van de bijzondere regels voor vermindering van belasting

	Akkerbouw	Rundvee- houderij	Intensieve veehouderij 1)	Totaal
Bedrijven met 0 - 2500 BTW saldo				
Per bedrijf:				
Gemiddelde saldo	1255	1355	1425	1320
Vermindering	1145	1325	1425	1260
Vermindering geaggregeerd (mln.)	0,9	1,4	0,2	2,4
Bedrijven met f 2500 - f 4150 BTW saldo				
Per bedrijf:				
Gemiddeld saldo	3550	3155	3550	3340
Vermindering geaggregeerd (mln.)	0,5	2,4	0,8	3,7

1) I.v.m. klein aantal waarnemingen maar in geringe mate betrouwbaar voor bedrijven met f 0 - f 2500.

Bijlage 2 Uitwerking van BTW-wijzigingen in de tuinbouw

Tabel 1. Huidige positie van de z.g. landbouwregelaars in de tuinbouw (VAT-typen 22 t/m 33).

Tabel 2. Spreiding afdracht BTW van alle tuinbouwbedrijven (huidige landbouw en ondernemersregeling) op basis van één BTW-tarief van 15%.

Tabel 3. Mogelijkheden voor toepassing van de bijzondere regeling van vermindering van belasting van kleine ondernemers op basis van één BTW-tarief van 15%.

Tabel 1. Saldo van ontvangen BTW (= forfait) en BTW op aankopen van materialen, diensten en investeringsgoederen, voor bedrijven in de z.g. landbouwregeling per tak van tuinbouw (VAT-typering in 1982 (bloembollen 1981))

VAT-type	Omschrijving	Totaalaantal bedrijven 1) metelling 1982	BTW-saldo (in mln. gld.)
22 t/m 24	glasbedrijven	11564	-3,5
25	opengrondsgroente- bedrijven	3761	0,7
26	bloembollenbedrijven	2525	6,8
28	pit- en steenvruchten	3250	-6,4
29	boomkw. + vaste planten	2883	1,7
32	champignons	759	0
27,30, 31,37	overige tuinbouwtypen	3164	0,1
22 t/m 33	totaal tuinbouwbedrijven	27906	0,4

1) Bedrijven 10 sbe; alle bedrijven: landbouwregeling en ondernemersregeling.

Tabel 2. Spreiding van BTW-saldo op basis van 15% ontvangen en betaalde BTW voor alle bedrijven per tak van tuinbouw (VAT-typering) 1)

VAT-type omschrijving	BTW saldo (15% tarief)								Aantal bedrijven mei-telling 1982
	0- 2500		2500- 4150		4150- 7500		7500- 15000		
	A	F	D	R	A	C	H	T	
22 t/m 24 glasbedrijven	10	2	6	10	24	18	30	11564	
25 opengr.groentebedrijven	8	6	20	20	30	11	5	3761	
26 bloembollenbedrijven	1	-	2	8	32	26	31	2525	
28 pit- en steenvr.bedrijven	34	11	2	19	18	9	7	3250	
29 boomkw. en vaste planten	1	2	8	12	35	26	26	2883	
32 champignons	16	-	-	25	31	1	26	759	
27,30, 31,33 overige tuinbouwtypen 2)								3164	
22 t/m 33 totaal tuinbouwbedrijven	11	4	7	13	26	16	23	27906	

1) Kostenverhoudingen en opbrengsten 1982 (resp. 1981 bloembollen).

2) Voor deze groep wordt verondersteld eenzelfde spreiding als voor het totaal van de tuinbouwtypen.

Tabel 3. Vermindering van de BTW-opdracht voor totaal tuinbouwbedrijven op grond van de bijzondere regeling van vermindering van belasting van kleine ondernemers; BTW-saldo op basis van 15% BTW

Afracht BTW-saldo	Gemiddeld per bedrijf		Aantal bedrijven	Totale vermindering (min. gld.)
	BTW-saldo	afracht		
0 - 2500	1250	450	1100	0,9
2500 - 4150	3300	2450	2000	1,7
Totaal			3100	2,6

Bijlage 3 De invloed van een uniform BTW-tarief op inkomensvorming en werkgelegenheid in het bedrijfsleven

1. Uitgangspunten

In deze bijdrage wordt een partiële analyse van het gestelde probleem gegeven, waarbij wordt uitgegaan van de volledige doorberekening van de BTW-tarieven in de prijzen voor de consument; de gevolgen van het uniforme BTW-tarief voor de baten- en lastenrekening van het individuele bedrijf blijven buiten beschouwing.

2. Het budgetmodel

De invloed van hogere of lagere consumentenprijzen op de afgezette hoeveelheden wordt doorberekend aan de hand van het budgetmodel van de stafafdeling (onderdeel van intermodel). De parameters van het budgetmodel zijn geschat op basis van gegevens over het tijdvak 1951-1977.

In de uitgangspositie van de huidige berekening houden we rekening met het feit dat het consumentenprijsniveau bepaald is door het tariefstelsel van hetzij 4 hetzij 18%.

Per 1 januari 1984 is het tarief echter verhoogd tot respectievelijk 5 en 19%. Dit brengt met zich dat de berekening van de invloed van een uniform tarief moet worden afgezet tegen een variant (A) waarbij de invloed van de stijging van de BTW met 1 punt is berekend. De toepassing van het budgetmodel vraagt om een berekening van de prijsmutatie voor een 53 goederengroepen. In variant A bedraagt de prijsstijging voor een goed waarop de BTW van 4 naar 5% wordt verhoogd 0,9615%, voor goederen die van het 18 naar 19% tarief gaan is de stijging uiteraard relatief kleiner, namelijk 0,8475%. Tussenliggende waarden gelden voor goederengroepen, waarin zowel artikelen met een laag als artikelen met een hoog tarief voorkomen. Het programma BTWSO geeft als output de volumemutaties die het gevolg zijn van de veronderstelde prijsmutaties. In de A-variant zijn de prijsstijgingen nagenoeg gelijk voor alle goederen zodat de volumedaling van de afzet per groep zo goed als parallel loopt met de inkomenselasticiteit van de vraag naar de betrokken goederen.

Volgend op variant A (de reeds gerealiseerde BTW-verhoging op 1 januari 1984) is gezocht naar een uniform BTW-tarief, dat budgetair neutraal zou zijn t.o.v. variant A. De hoogte van dit tarief kan slechts na herhaalde iteraties worden gevonden, en wordt redelijk goed benaderd door de variant B, waarbij het uniforme tarief op 14,22% zou worden gesteld. In deze variant liggen de prijsbewegingen tussen de + 9,8269% voor goederen met een laag tarief en - 3,2034% voor goederen met een hoog tarief in de uitgangssituatie.

3. Het input-outputmodel

Te verwachten valt, dat de beschouwde uniformering van het BTW-tarief zal leiden tot inkomensverliezen bij die bedrijfstakken, die goederen voortbrengen, welke nu slechts laag belast zijn. Dit betreft vooral landbouwproducten en voedingsmiddelen en enkele niet-agrarische goederengroepen.

Vanwege het belang voor de landbouw is bij de verdere uitwerking gebruik gemaakt van een zogenaamde agrarische input-outputtabel. Helaas is er geen meer actuele tabel dan die over 1975 beschikbaar; desondanks mogen we aannemen, dat de tendentie van de te verwachten invloeden wel zichtbaar zal worden.

Om de afzetwijzigingen volgens het budgetmodel te koppelen aan het input-outputmodel zijn voor elke bedrijfstak van de input-outputtabel veronderstellingen gemaakt welk aandeel bepaalde goederen van het budgetmodel uitmaken van de binnenlandse consumptie volgens de input-outputtabel.

Gegeven deze veronderstellingen kan worden berekend welke gecumuleerde omzetten, inkomens en arbeidsjaren gemoeid zijn met de volumewijzigingen in de binnenlandse afzet.

4. De uitkomsten van de berekeningen

Varianten	NUL Uitgangs- positie	A Vanaf 1 jan.1984	B Uniform tarief	A-B Verschil met nu	
Laag tarief	4	5			
Hoog tarief	18	19			
Gemiddeld resp. uniform	13,19	14,19	14,22	+ 0,03	
In procenten van Nulpositie					
Binnenl. afzet bedrijven	100	99,40	99,20	- 0,20	
BTW-opbrengst	100	106,98	106,93	- 0,05	
Inkomensinvloeden (mln. gld.)					
	Niveau mln. gld.	Mutatie mln. gld.	Mutatie mln. gld.	Mutatie mln. gld.	% NUL
Totaal bedrijven	147617	- 352	- 344	+ 8	0,0
w.v. landbouw	8360	- 33	- 132	- 99	- 1,2
voeding en genotm.	7120	- 23	- 89	- 66	- 0,9
overige bedrijven	132137	- 296	- 123	+ 173	+ 0,1
details landbouw					
akkerbouw	1824	- 7	- 24	- 17	- 0,9
melkvee	2896	- 13	- 53	- 40	- 1,4
mestvee en -kalveren	269	- 2	- 9	- 7	- 2,6
varkens	903	- 2	- 8	- 6	- 0,7
pluimvee	146	- 0	- 1	- 1	- 0,7
groenten (glas + opengr.)	1023	- 3	- 13	- 10	- 1,0
bloemen	690	- 3	- 12	- 9	- 1,3
bomen	162	- 1	- 3	- 2	- 1,2
fruit	191	- 1	- 5	- 4	- 2,1
Arbeidsjaren					
	1000	1000	1000	1000	% NUL
Totaal bedrijven	3983	- 9,3	- 9,5	- 0,25	- 0,0
w.v. landbouw	246	- 0,9	- 3,8	- 2,9	- 1,2
voedings- en genotm.	183	- 0,6	- 2,4	- 1,8	- 1,0
overige bedrijven	3553	- 7,8	- 3,3	+ 4,5	+ 0,1

Bijlage 4 De gevolgen van de uniformering van de BTW-tarieven voor de agrarische productie en -afzet (markteffecten)

1. Inleiding

De BTW is een verbruikersbelasting. Een uniformering op 15% betekent voor verse agrarische produkten een verhoging van de consumentenprijzen met 9,52%. Een prijsverhoging veroorzaakt markttechnisch gezien een vraagdaling. Deze vraagdaling zal deste groter zijn naarmate de prijselasticiteit van de vraag groter is.

In land- en tuinbouw zijn de producenten prijsnemers (markt van volledige mededinging). De opbrengstprijzen worden bepaald door de verhouding in vraag en aanbod. Een prijsstijging op producentenniveau ten gevolge van de BTW-verhoging leidt tot een afzetvermindering op de binnenlandse markt. Op korte termijn staat het aanbod vast. Een afzetvermindering zal dan resulteren in een prijsdaling op producentenniveau. Indien er een vrije wisselwerking is tussen export en binnenlandse afzet, zal deze prijsdaling de exportvraag stimuleren. Uit de acties en reacties zal een nieuw evenwicht op producentenniveau ontstaan met gewijzigde prijzen en gewijzigde marktaandelen binnenland en export.

Op langere termijn wanneer het aanbod veranderlijk is geworden, treedt er weer een evenwichtsverschuiving op. Een indicatie van deze effecten zal gegeven worden voor de glasgroenteteelt.

Een verhoging van de BTW-lasten, bedoeld als verbruikersbelasting, heeft desondanks gevolgen voor de andere marktpartners handel en producenten. Bij de handel omdat er omzetveranderingen zijn bij prijsstijging voor de consumenten afhankelijk van de hoogte van de prijselasticiteit. Bij de producenten vervolgens ook omdat zij in een marktform van volledige mededinging verkeren en dus afzetvermindering niet kunnen compenseren met prijsverhogingen.

2. Uitgangspunten voor de berekening van de korte termijn effecten

De 9,52% BTW-verhoging (door de consument ervaren als een prijsverhoging) doet een vraagdaling ontstaan bij de binnenlandse consument. Een BTW-verhoging in Nederland wordt in het buitenland niet gevoeld, de BTW wordt immers aan de grens teruggegeven. Vraagdaling betekent voor de producenten in een markt van volledige mededinging en een gefixeerd aanbod prijsdaling ondanks de verschuiving van een gedeelte van de oorspronkelijke binnenlandse afzet naar het buitenland. Er zal zich een nieuw evenwicht binnenlandse-/exportafzet instellen met bijbehorende prijzen, dat gematigder is dan de uitgangssituatie naarmate de verhouding tussen de prijselasticiteiten (zie bijlage 1) binnenland/export kleiner is. Het evenwichtspunt wordt via iteratie berekend, zowel voor de binnenlandse- als exportafzet en de daarbij behorende prijzen zowel op producenten- als consumentenniveau. Er is de veronderstelling gemaakt dat de marge van de handel procentueel constant is en dat de handel en producenten de effecten van de BTW-verhoging gelijkelijk zullen dragen.

In een tweede keuzeberekening is ervan uitgegaan dat de handel zijn marge van vóór de BTW-stijging handhaaft. In dat geval gaan de elasticiteiten op producentenniveau veranderen. De marges zijn immers procentueel niet meer constant, maar stijgen procentueel als de prijs daalt en omgekeerd. Dit heeft tot gevolg dat de effecten voor consument en producent groter zijn dan in de vorige berekening.

3. Resultaten

3.1 Keuzeberekening 1

Producenten en handel dragen de effecten van de BTW-verhoging gezamenlijk. De basisgegevens voor de berekening kunt U terugvinden in bijlage 1 en 2.

3.1.1 Effecten voor de producenten

Het evenwichtspunt, dat wil zeggen de procentuele prijsverandering op producentenniveau is voor de export en de binnenlandse afzet gelijk, wordt bereikt op een lager prijsniveau dan de aanvankelijke situatie van 9,52%.

Tabel 1. Daling van de producentenprijs (excl. BTW) in 1983

snijbloemen	- 2,8%	fruit	- 7,4%
pot- en perkplanten	- 3,0%	champignons	- 6,4%
bloembollen	- 0,2%	varkensvlees	- 1,6%
boomkwekerijproducten	- 2,2%	eieren	- 0,8%
glas- en opengr.groente	- 2,4%	pluimveevlees	- 1,3%

Uit de daling van de producentenprijs is te berekenen welke de daling is van de produktiewaarde. Het aanbod is immers gefixeerd.

Tabel 2. Daling van de produktiewaarde (excl. BTW) in 1983 in mln. gld. voor het binnenlandse en exportprodukt

	totaal	w.v. import		totaal
snijbloemen	- 70,8	- 6,5	varkensvlees ^x	- 77,4
pot- en perkpl.	- 31,3	- 4,1	eieren ^x	- 8,5
bloembollen	- 1,6	- 0,1	pluimveevlees ^x	- 13,4
boomkwekerijpr.	- 10,4	- 2,5		
glas- en opengr.groente	- 50,7	- 4,6	totaal landbouw	- 99,3
fruit	- 80,4	- 56,6		
champignons	- 7,6	- 0,3		
totaal tuinbouw	-252,8	- 74,7		

^x Landbouwproducten zijn opgenomen exclusief import.

De daling van de produktiewaarde tuinbouw bedraagt 178,1 mln. gld. (252,8-74,7), voor de landbouwproducten is dit 99,3 mln. gld. Dit betreft alleen varkensvlees, eieren en pluimveevlees (geen marktordeningsproducten).

Daling van de produktiewaarde heeft gevolgen voor de inkomensituatie van boeren en tuinders. Met behulp van gegevens uit het rentabiliteitsonderzoek en de berekening van de prijsdaling uit tabel 1 kan het effect op het inkomen nagegaan worden.

De gegevens van de LEI-boekhouding hebben betrekking op het jaar 1982 voor de tuinbouwbedrijven met uitzondering van de bloembollenteelt waarvan de gegevens betrekking hebben op 1981. Voor de landbouwbedrijven op het jaar 1982/1983 met uitzondering van de leghennenbedrijven die betrekking hebben op het boekjaar 1981/1982. Bij alle bedrijven geldt een ondergrens betreffende de grootte. Verder is aangenomen dat de geldopbrengsten van de land- en tuinbouwproducten (kolom 1) direct doorwerken in de inkomens, immers op korte termijn zijn de kosten gefixeerd.

Tabel 3. Effecten op de inkomensituatie van land- en tuinbouwbedrijven

	Effect van 1% prijsda- ling op de geldopbr. per bedrijf in gld.	Optredende prijsda- ling in %	Gem. onder nemers/ar- beidsinko- nen per be- drijf in gld.	1) Proc. daling van het onder- nemers ink./arb. 2) inkomens bij daling van de prijs (%)
snijbloemen	- 4.347	- 2,8	52.527	- 26,2
pot- en perkplanten	- 5.112	- 3,0	92.061	- 17,7
bloembollen	- 3.104	- 0,2	89.777	- 1,1
boomkwekerijprod.	- 1.582	- 2,2	50.485	- 7,0
glas en o.gr.groente	- 2.777	- 2,4	31.489	- 22,3
fruit	- 1.781	- 7,4	65.899	- 21,2
champignons	- 3.148	- 6,4	42.390	- 48,4
varkensvlees	- 3.682	- 1,6	25.875	- 22,8
eieren	- 4.654	- 0,8	31.200	- 11,9
pluimveevlees	- 5.768	- 1,3	11.200	- 66,9

1) Tuinbouwbedrijven.

2) Landbouwbedrijven.

3.1.2 Effecten voor de consumenten

Het bereiken van een nieuw evenwicht op producentenniveau veroorzaakt dat op consumentenniveau niet de 9,52% prijsstijging optreedt onder invloed van de BTW-uniformering, maar een gematigder stijging omdat een gedeelte van de afzet gecompenseerd kan worden in export.

Tabel 4: Stijging van de consumentenprijs van land- en tuinbouwprodukten per tak (incl. BTW) in % in 1983

snijbloemen	+ 6,5	fruit	+ 1,2
pot- en perkplanten	+ 6,2	champignons	+ 2,6
bloembollen	+ 9,3	varkensvlees	+ 7,7
boomkwekerijprodukten	+ 7,1	eieren	+ 8,6
glas en o.gr.groente	+ 6,9	pluimveevlees	+ 8,3

3.1.3 Effecten voor de handel

Er is uitgegaan van de vooronderstelling dat de prijsdaling, die voor de producenten geldt voor de handel dezelfde is. Bijgevolg worden dezelfde percentages toegepast. Met behulp van de marges uit bijlage 2 kan het waardeverlies van de binnenlandse handel berekend worden.

De marge van de handel in tuinbouwprodukten, groot 2830,2 mln. gld., wordt verminderd met 112,6 mln. gld. ten gevolge van de BTW-uniformering. Er resulteert dus een inkomen voor de handel van 2717,6 mln. gld.

Bij de handel in landbouwprodukten is de marge 5.533,6 mln. Hier is de vermindering 239 mln. gld. Er resteert dan een inkomen van 5.294,6 mln. gld.

Tabel 5. Invloed van de BTW-uniformering op de handelsmarges (excl. BTW) in 1983

	Marge van de handel in mln. gld.	Daling van de marge in % t.g.v. BTW-uniformering	Waardeverlies in mln. gld. daaruit resulterend
snijbloemen	946,7	- 2,7	- 26,1
pot- en perkplanten	387,6	- 3,0	- 11,8
bloembollen	9,5	- 0,2	- 0,1
boomkwekerijproducten	98,1	- 2,2	- 2,2
glas en opengr.groente	581,0	- 2,4	- 13,8
fruit	693,0	- 7,4	- 51,3
champignons	114,3	- 6,4	- 7,3
subtotaal tuinbouw	2830,2		- 112,6
varkensvlees*	4941,0	- 1,6	- 223,0
eieren	327,6	- 0,8	- 2,6
pluimveevlees	265,0	- 1,3	- 13,4
subtotaal landbouw	5533,6		- 239,0

* Marge van de handel in varkensvlees is relatief hoog t.g.v. het grote aandeel bewerking. De consumentenprijs is gemeten aan verse onderdelen van het varken.

3.1.4 Effecten voor de fiscus

In bijlage 2 zijn de bruto-bedragen vermeld, die de fiscus meer zal innen indien het BTW-tarief voor agrarische produkten van 5 naar 15% wordt verhoogd. Zoals in de inleiding gesteld, veroorzaakt prijsverhoging een vraagdaling. Afhankelijk van de prijselasticiteit van de vraag zal er een omzetverandering optreden. Deze omzetverandering beïnvloedt het te innen bedrag.

Tabel 6. Veranderingen in de inkomsten van de fiscus o.i.v. de BTW-uniformering in 1983 over de binnenlandse afzet

	Hoger BTW-bedrag bij uniformering in mln. gld.	Veranderde omzet in % (BTW incl.)	Uiteindelijk meer te innen bedrag in mln. gld.
snijbloemen	178,0	+ 1,8	+ 3,2
pot- en perkplanten	80,0	+ 1,5	+ 1,2
bloembollen	2,4	+ 2,8	+ 0,1
boomkwekerijproducten	23,6	+ 0,4	+ 0,1
glas en opengr.groente	99,0	+ 2,8	+ 2,8
fruit	135,0	+ 0,4	+ 0,5
champignons	19,0	+ 1,4	+ 0,3
totaal tuinbouw	537,0		+ 8,2
varkensvlees	701,5	+ 6,0	+ 41,9
eieren	62,1	+ 6,7	+ 4,1
totaal landbouw	800,5		+ 48,5

Het blijkt dat de fiscus na BTW-uniformering 545,2 mln. gld. meer int uit tuinbouwprodukten. Hiervan is 537 mln. ten gevolge van hogere BTW-ontvangsten en 8,2 mln. door trade-off effecten. Bij landbouwprodukten int de fiscus 843,5 mln. meer door trade-off effecten.

3.1.5 Effecten voor de betalingsbalans

De gevolgen voor de betalingsbalans zijn eveneens te berekenen. De verandering in exportwaarde voor de verschillende takken van tuinbouw zijn een gevolg van de veranderingen in de volumina's en de prijzen die bij het nieuwe evenwicht ontstaan voor de afzet naar het buitenland.

Tabel 7. Invloeden op de betalingsbalans* bij de BTW-uniformering in 1983

	Procentuele verandering in:			Resulterende verandering in exportwaarde in mln. gld.
	Prijs	Volume	Waarde	
snijbloemen	- 2,8	+ 2,5	- 0,3	- 7,1
pot- en perkplanten	- 3,0	+ 3,7	+ 0,5	+ 3,7
bloembollen	- 0,2	+ 0,1	- 0,1	- 0,9
boomkwekerijprodukten	- 2,2	+ 3,5	+ 1,2	+ 3,7
glas en opengr.groente	- 2,4	+ 1,9	- 0,5	- 11,9
fruit	- 7,4	+ 5,8	- 2,0	- 9,6
champignons	- 6,4	+ 4,6	- 2,1	- 0,5
tuinbouw totaal				- 22,6

* Voor landbouwprodukten zijn de invloeden op de betalingsbalans nihil ($E = -1$) verondersteld.

3.2 Keuzeberekening 2

Indien de handel zijn marge van vóór de BTW stijging zou handhaven, gaan de prijselasticiteiten op producentenniveau veranderen. De marges zijn dan procentueel niet meer constant maar stijgen procentueel als de prijs daalt en omgekeerd. Het evenwichtspunt wordt vergeleken met de vorige keuzeberekening op een lager niveau bereikt.

Van deze keuzeberekening zullen alleen voor de takken van tuinbouw de extra invloeden, die optreden, vermeld worden. Over het algemeen liggen deze extra invloeden binnen de foutenmarge van de analyse.

- De producenten leveren nog eens 4 mln. gld. extra in van de produktiewaarde.
- De fiscus int rond de 1,3 mln. gld. minder.
- Bij export is de waarde gemiddeld 0,7 mln. gld. hoger.
- De prijs op consumentenniveau is 0,35% hoger.

3.3 Effecten op langere termijn

Op de afdeling tuinbouw is een simulatieprogramma (Plas, M. van der, 1984¹⁾) in de grootteelst onder glas ontworpen. Hiermee kan het effect van prijsdaling (b.v. t.g.v. BTW-uniformering) op langere termijn geanalyseerd worden voor de veranderingen in bedrijfssaldo, eigen middelen, investeringen, de mate van financiering van vreemd vermogen en invloeden op de bedrijfs grootte. In de simulatie is uitgegaan van een prijsdaling op producentenniveau van 2,4%. De simulatie wordt alleen toegepast op bedrijven die groter zijn dan 50 sbe. Het model berekent de effecten van prijsdaling na 4 jaar.

1) Plas M. van der, Production and investment behaviour of firms growing vegetables in glasshouses, LEI 1984.

Het resultaat van de simulatie is, dat het bedrijfssaldo (het inkomen van de ondernemer en het gezin) met 13% zal zijn gedaald na 4 jaar. Ondanks de geringere consumptie, belasting en sociale premies namen de eigen middelen (besparingen en afschrijvingen) met 16% af. De investeringen in het algemeen zijn 11% lager, waarbij de financiering met vreemd vermogen 3% lager ligt en die van het eigen vermogen met 3 punten zal zijn gedaald. Het uiteindelijke glasoppervlak van het gemiddelde glasgroentebedrijf zal met 3% verminderd zijn. Hierbij zijn de effecten verwaarloosd dat er een kleinere oppervlakte een verminderd aanbod tot gevolg heeft, met een eventueel hogere prijs.

4.1 Bij: Gevolgen van de uniformering van de BTW-tarieven voor de agrarische productie en afzet (markteffecten)

Prijselasticiteiten van de vraag respectievelijk op consumenten- en op grensniveau in 1983.

	binnenland	export
snijbloemen	- 0,68	- 0,90
pot- en perkplanten	- 0,72	- 1,20
bloembollen	- 0,64	- 0,50 ^x
boomkwekerij	- 0,88	- 1,60 ^x
groente open grond en glas	- 0,55	- 0,80 ^x
fruit	- 0,72	- 0,80
champignons	- 0,44	- 0,70
varkensvlees	- 0,22	- 1,00
pluimveevlees	- 0,29	- 1,00

x Is geschat, geen gegevens voorradig.

Tuinbouw: Elasticiteiten berekend aan de hand van NIAM-panelgegevens binnen- en buitenland, champignons uit tijdreeksanalyse. De binnenlandelasticiteiten zijn gecorrigeerd voor de substitutie invloeden met behulp van de uitkomsten van de budgetanalyses 1951-1977.

Landbouw: Gegevens van de budgetanalyses.

Afzet en prijzen van diverse takken van de agrarische bedrijvigheid in 1983 voor het binnenland en de export op producenten- en consumentenniveau.

		volume (st./kg x mln.)		prijzen (gld./eenheid)		
		binnenland	export	consum.niv.	prod.niv.	binnl. exp.
snijbloemen	st.	2358	4187	0,79	0,49	0,41
pot- en perkpl.	st.	224	274	3,74	2,67	2,17
bloembollen	st.	70	3755	0,36	0,20	0,16
boomkwekerijprod.	st.	75	133	3,30	2,25	1,98
groente o.gr. en gl.	kg	780	1582	1,34	1,43	0,97
fruit	kg	689	133	2,16	3,56	1,39
champignons	kg	23	6	8,53	4,75	4,27
varkensvlees	kg	607	603	12,14	6,29	4,00
eieren	st.	2987	6783	0,22	0,14	0,11
pluimveevlees	kg	121	248	4,98	3,20	2,79

Verbruik en prijzen berekend via diverse statistieken, panels.

4.2 Bij: Gevolgen van de uniformering van de BTW-tarieven voor de agrarische
 produktie en afzet (markteffecten)

Berekeningen van de binnenlandse consumptiewaarden in mln. gld.

Snijbloemen	1983
1. Produktiewaarde (incl. invoer via veilingen)	2640
Waarde invoer buiten de veiling om	
143 mln. op grenswaarde + 60% = 228 mln. op veilingniveau	
minus 175 mln. invoer via veilingen	53
Totale produktiewaarde op veilingniveau	2693
2. Exportwaarde op grensniveau	
2065 mln. x 100/123 = waarde op veilingniveau	1680
3. Veilingwaarde binnenlandse afzet	1013
Interne leveringen (2%)	20
	993
Bruto marge van de groothandel (15%)	149
	1142
Bruto marge van de kleinhandel (74%)	845
	1987
Af: Ondernemersverbruik en uitval buiten de marge van de handel om (6%)	119
4. Consumptiewaarde van de binnenlandse afzet	1868
5. BTW-verhoging van 9,52%	178
daarvan van buitenlandse herkomst (9,2%)	16
Blijft BTW-verhoging van Nederlands produkt	162

Pot- en perkplanten	1983
---------------------	------

1. Produktiewaarde (inclusief invoer via veilingen)	628
Omzet buiten de veiling om (35%) = $35/65 \times$	334
waarde invoer buiten de veiling om	
79 mln. gld. grenswaarde + 60% = 126 mln. gld. op	
veilingniveau minus 7 mln. gld. via de veiling	<u>119</u>
Totaal produktiewaarde op veilingniveau	1081
2. Exportwaarde op grensniveau	
732 mln. gld. $\times 100/123$ = waarde op veilingniveau	<u>595</u>
3. Veilingwaarde binnenlandse afzet	486
Interne leveringen (6%)	<u>80</u>
	406
Bruto marge van de groothandel (15%)	<u>61</u>
	467
Bruto marge van de kleinhandel (74%)	<u>346</u>
	813
Af: Ondernemersverbruik en uitval niet in de marge van de handel vertegenwoordigd (3%)	<u>24</u>
4. Consumptiewaarde van de binnenlandse afzet	837
5. BTW-verhoging van 9,52%	80
daarvan van buitenlandse herkomst (13,2%)	<u>11</u>
Blijft BTW-verhoging van het Nederlandse produkt	69

Bloembollen	1983
1. Produktiewaarde	645
Waarde van de invoer en heffingen (10%)	<u>40</u>
Totale produktiewaarde op producentenniveau	685
2. Exportwaarde op grensniveau	
751 mln. gld. x 100/130 = waarde op producentenniveau	<u>577</u>
3. Producentenwaarde van de binnenlandse afzet	108
Interne leveringen (85%)	<u>92</u>
	16
Bruto marge van de handel (60%)	<u>10</u>
	26
Af: Ondernemersverbruik en uitval niet in de marge van de handel vertegenwoordigd (5%)	<u>1</u>
4. Consumptiewaarde van de binnenlandse afzet	25
5. BTW-verhoging van 9,52%	2,4
daarvan van buitenlandse herkomst (6,2%)	<u>0,1</u>
Blijft BTW-verhoging van het Nederlandse produkt	2,3

Boomkwekerijprodukten	1983
1. Produktiewaarde	398
Waarde van de invoer en heffingen	<u>97</u>
Totale produktiewaarde op producentenniveau	495
2. Exportwaarde op grensniveau	
299 mln. gld. x 100/125 = waarde op producentenniveau	<u>239</u>
3. Producentenwaarde van de binnenlandse afzet	256
Interne leveringen (33%)	<u>84</u>
	172
Bruto marge van de handel (60%)	<u>103</u>
	275
Af: Ondernemersverbruik en uitval niet in de marge van de handel vertegenwoordigd (10%)	<u>27</u>
4. Consumptiewaarde van de binnenlandse afzet	248
5. BTW-verhoging van 9,52%	23,6
daarvan van buitenlandse herkomst (24,4%)	<u>5,8</u>
Blijft BTW-verhoging van het Nederlandse produkt	17,8

Fruit	1983
1. Produktiewaarde	423
buiten de veiling om 20% (x 20/80)	106
doordraai	<u> 3</u>
	526
Waarde van de invoer minus de reëxport op grensniveau (894 - 358) mln. gld. + 40% = waarde op veilingniveau	<u> 750</u>
Totale produktie op veilingniveau	1276
Industrieel verbruik	<u> 135</u>
Totale produktiewaarde vers fruit op veilingniveau	1141
2. Exportwaarde van vers fruit op grensniveau	
474 mln. gld. x 100/130 = waarde op veilingniveau	<u> 364</u>
3. Veilingwaarde van de verse binnenlandse afzet	777
Interne leveringen (2%)	<u> 16</u>
	761
Bruto marge van de groothandel (15%)	<u> 115</u>
	876
Bruto marge van de kleinhandel (70%)	<u> 613</u>
	1489
Af: ondernemersverbruik en uitval niet in de marge van de handel vertegenwoordigd (5%)	<u> 74</u>
4. Consumptiewaarde van de verse binnenlandse afzet	1415
5. BTW-verhoging van 9,52%	135
daarvan van buitenlandse herkomst (58,8%)	<u> 79</u>
Blijft BTW-verhoging van het Nederlandse produkt	56

Glas- en opengrondsgroente 1983

1. Produktiewaarde	2306
Buiten de veiling om 6,8% (x 6,8/93,2)	168
Doordraai	<u>- 21</u>
Waarde van de invoer minus de reëxport op grensniveau	2453
(309 - 135) mln. gld. + 40% = veilingniveau	<u>244</u>
Totale produktiewaarde op veilingniveau	2697
Industrieel verbruik	<u>462</u>
Totale produktiewaarde vers produkt op veilingniveau	2235
2. Exportwaarde van verse groenten op grensniveau	
2265 mln. gld. x 100/130 = waarde op veilingniveau	<u>1742</u>
3. Veilingwaarde van de verse binnenlandse afzet	493
Interne leveringen (1%)	<u>5</u>
	488
Bruto marge van de groothandel (25%)	<u>122</u>
	610
Bruto marge van de kleinhandel (80%)	<u>488</u>
	1098
Af: Ondernemersverbruik en uitval niet in de marge van de handel vertegenwoordigd (5%)	<u>55</u>
4. Consumptiewaarde van de verse binnenlandse afzet	1043
5. BTW-verhoging van 9,52%	99
daarvan van buitenlandse herkomst (9%)	<u>9</u>
Blijft BTW-verhoging van het Nederlands produkt	90

Champignons	1983
1. Produktiewaarde	94
Buiten de veiling om 55% (x55/45)	<u>115</u>
	209
waarde van de invoer minus de reëxport op grensniveau	
16 mln. gld. + 40% = waarde op veilingniveau	<u>22</u>
Totale produktie op veilingniveau	231
Industrieel verbruik	<u>107</u>
Totale produktiewaarde vers produkt op veilingniveau	124
2. Exportwaarde van verse champignons op grensniveau	
24 mln. gld. x 100/125 = waarde op veilingniveau	<u>19</u>
3. Veilingwaarde van de verse binnenlandse afzet	105
Interne leveringen (2%)	<u>2</u>
	103
Bruto marge van de groothandel (20%)	<u>21</u>
	124
Bruto marge van de kleinhandel (80%)	<u>99</u>
	223
Af: Ondernemersverbruik en uitval niet in de marge van de handel vertegenwoordigd (12%)	<u>27</u>
4. Consumptiewaarde van de verse binnenlandse afzet	196
5. BTW-verhoging van 9,52%	19
daarvan van buitenlandse herkomst (4,5%)	<u>2</u>
Blijft BTW-verhoging van het Nederlandse produkt	17